

‘Als niet alles is wat het lijkt...’

Praten met patiënten en naasten over zingeving en betekenisgeving

Jolien Admiraal

Project Manager Consortium Ligare

Opbouw presentatie

- Inhoud project & algemene uitkomsten
- Uitkomsten voormeting onder nabestaanden

Doel project

- Nog onvoldoende aandacht voor zingeving in de dagelijkse zorg (spirituele dimensie)
- Doel: spirituele zorg inbedden in de reguliere zorgverlening.
  - Door het **scholen/toerusten** van zorgverleners in spirituele zorg
    - > **Digitale Leerwerkplaats**
  - **Implementatie/integratie** van nieuwe vaardigheden in dagelijkse praktijk van zorgverleners

Digitale leerwerkplaats

Zingeving en spiritualiteit in de palliatieve fase

Landelijke richtlijn, Versie: 2.0

Zingeving in de palliatieve zorg
7% VOLDAAN

- Introductie ✓
- 1. Signaleren**
- 2. Innerlijke ruimte
- 3. Doen en laten
- 4. Ik en de ander
- 5. Vergeven en vergeten
- 6. Geloven en weten

“ Alles wat je aandacht geeft groeit

Signaleren

30 minuten

Tijdens het zorgmoment geeft een patiënt aan liever dood te willen. Jij laat die opmerking liggen, omdat je denkt: 'daar ga ik niet over, hij zal dat morgen wel met zijn behandelaar bespreken. Daar kan hij het beter aan vragen, daar hoort deze vraag thuis'.

Maar tijdens het gesprek met de arts worden de behandelmogelijkheden besproken, waardoor de patiënt zijn twijfels over hoe het verder moet achterwege laat. "De dokter ziet er nog wel heil in ..."

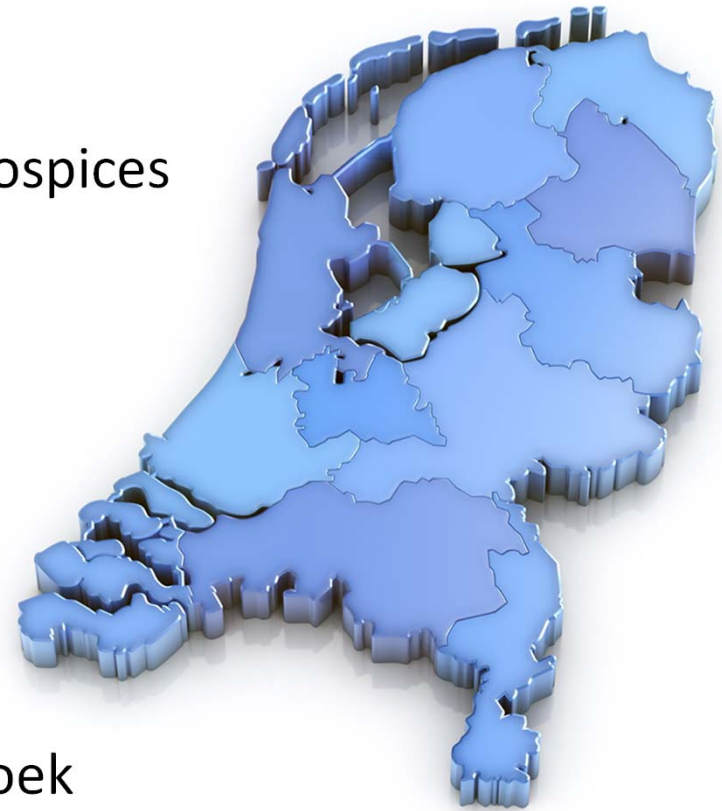
De arts denkt na het gesprek: 'waarom is het toch zo lastig om het over euthanasie te hebben en

Deelnemers

- Ziekenhuizen, thuiszorg, woonzorgcentra, hospices
  - 17 organisaties najaar 2017 gestart
    - 1 afmelding
  - 13 organisaties najaar 2018 gestart
    - 4 afmeldingen
- = 25 deelnemers

- 22 Ligare regio
- 2 Oost-veluwe en Oost-achterhoek achterhoek
- 1 Gooi & Vechtstreek
- 1 Midden Limburg

Onderzoek

- Meting zorgverleners

Carriene Roorda (Hogeschool VIAA)

→ bij 17 organisaties voormeting onder zorgverleners (vragenlijst)

→ bij 13 organisaties nameting afgerond

- Meting patiënten

Janine van Til (UT Twente), Berdine Koekoek (netwerkcoördinator PZ Oost-Veluwe)

→ semigestructureerde interviews / vragenlijsten

Onderzoek

- Nabestaanden

Jolien Admiraal (Ligare/UMCG)

→ CQ index PZ (kwaliteitsindicatoren palliatieve zorg)

→ Korte vragenlijst voor nabestaanden

- Evaluatie implementatie

Bo van Aalst & Mirjam Jansen (IKNL)

→ Focusgroepen 6 sept jl.

Voormeting nabestaanden (SPARkle study)

Doel

Nagaan in hoeverre er aandacht was van de zorgverlener(s) voor zingevingsvragen zoals ervaren door nabestaanden.

Doelgroep

Nabestaanden die:

- 2 – 3 maanden geleden een patiënt/dierbare naaste heeft verloren
- Betrokken was bij de zorg van een dierbare
- De recent overleden patiënt heeft palliatieve zorg ontvangen

Voormeting nabestaanden

Vragenlijst

- The Consumer Quality Index Palliative Care (CQ-index PC)
- Deel CQ-index: 8 items
  - Spiritueel
  - psychosociaal welbevinden
- Open vragen: toelichting items CQ-index

Kenmerk	N (%)
Nabestaande	
Leeftijd	
30-45 jaar	2 (8)
46-67 jaar	15 (60)
68-80 jaar	2 (8)
81 jaar of ouder	6 (24)
Geslacht	
Man	9 (36)
Vrouw	16 (64)
Opleiding	
Lager onderwijs (basisschool)	4 (16)
Lager of voorbereidend beroepsonderwijs	4 (16)
Middelbaar beroepsonderwijs	4 (16)
Hoger algemeen onderwijs	5 (20)
Hoger beroepsonderwijs	8 (32)
Geloof	
Rooms Katholiek	11 (44)
Protestant	7 (28)
Geen	7 (28)
Relatie tot naaste; ik ben zijn/haar:	
Partner/echtgeno(o)t(e)	8 (32)
Zoon/dochter	12 (48)
Broer/zus	2 (8)
Anders	3 (12)

VOORmeting

- 25 vragenlijsten
- 7 organisaties

← Kenmerken nabestaande

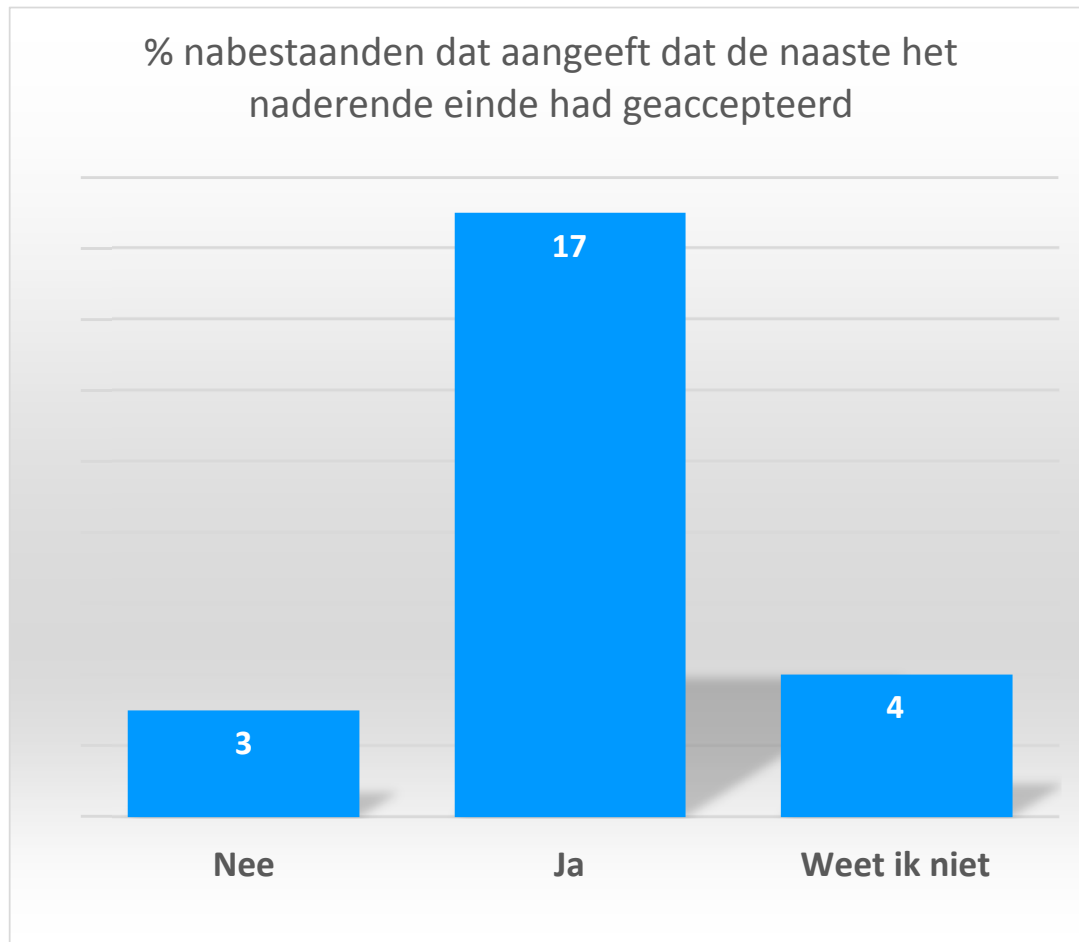
Kenmerk	N (%)
Overleden naaste	
Ziekte naaste (meerdere opties mogelijk)	
Kanker	11 (36)
Hartfalen	5 (20)
COPD	5 (20)
Nierfalen	3 (12)
Dementie	5 (20)
Anders	4 (16)
Instelling	
Thuiszorg	9 (36)
Verpleeg/-verzorgingshuis	12 (48)
Hospice	3 (12)
Anders	1 (4)
Geloof	
Rooms Katholiek	15 (60)
Protestant	7 (28)
Geen	3 (12)

VOORmeting

- 25 vragenlijsten
- 7 organisaties

← Kenmerken overleden naaste

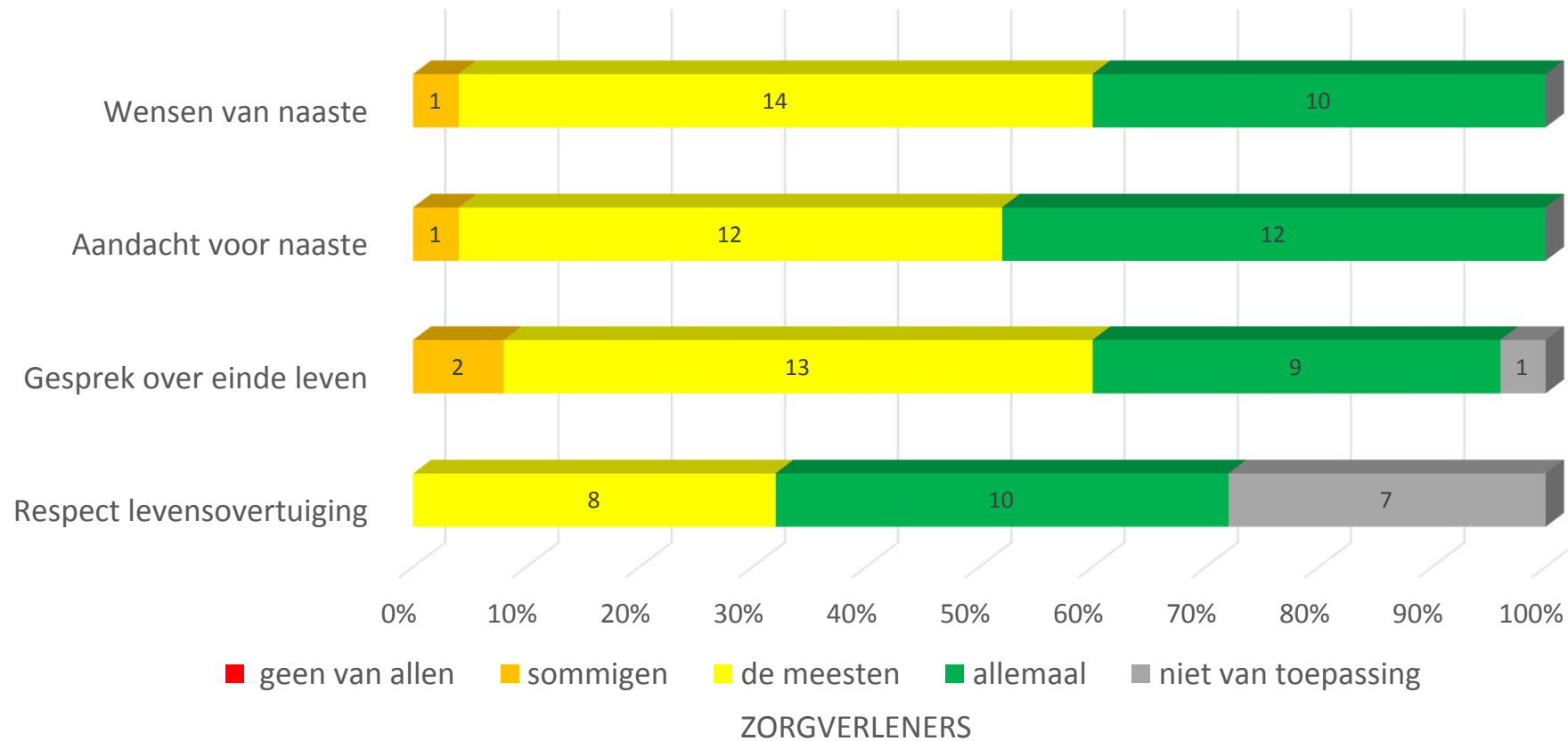
Voormeting nabestaanden - resultaten

→ Acceptatie bij **71%**
van de overleden naasten

Voormeting nabestaanden - resultaten

Mate waarin nabestaanden aangeven dat er aandacht en respect was voor spiritueel en psychosociaal welbevinden van DE OVERLEDEN NAASTE

Open vragen

Wensen van naaste

Aandacht voor naaste

Open vragen

Gesprek over einde van het leven

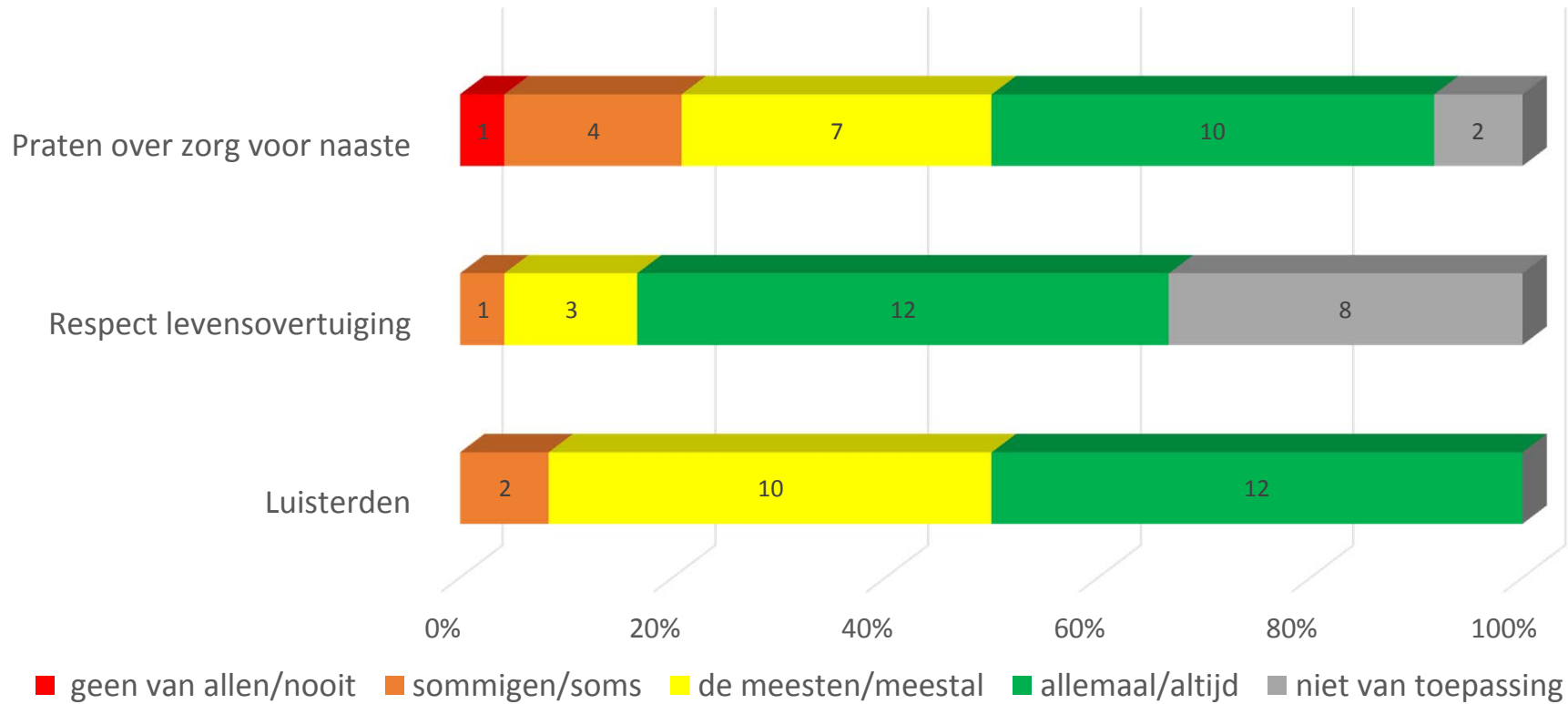

Respect levensovertuiging

Voormeting nabestaanden - resultaten

Mate waarin volgens nabestaanden aandacht was voor spiritueel en psychosociaal welbevinden van HENZELF

ZORGVERLENERS

Praten over zorg voor naaste &
Luisterden naar nabestaande

Toelichting resultaten voormeting

- Nabestaanden tevreden over aandacht voor spiritueel en psychosociaal welbevinden
- Persoonlijke aandacht $\neq$ gesprek initiëren over zingeving

Kanttekeningen:

- Selectie nabestaanden m.b.t. benaderen en deelname
- N = 25
- Algemene vragen in CQ-index Palliatieve Zorg

Vragen/opmerkingen

Resultaten onderzoek patiënten

Janine van Til (UT Twente)

Berdine Koekoek (UT Twente / netwerkcoördinator PZ Oost-Veluwe)

<https://vimeo.com/332271307/2c3d4b622b>